

รวมกันเราอยู่ แยกหมู่เราตาย

ผมเริ่มเรียนภาษาไทยเมื่อเจ็ดปีที่แล้ว ผมอยากที่จะเรียนรู้เรื่องราวชีวิตของเหล่าประชาชนคนอีสาน ผมเป็นนักเรียนต่างชาติซึ่งเป็นนักศึกษาภาษาศาสตร์ ต้องการจะทราบเรื่องราวความเป็นมาของภาษาและพัฒนาการของชุมชนมนุษย์ด้วย เพื่อที่จะเรียนพูดภาษาไทย ผมก็เลยมาพักที่โคราชและใช้ชีวิตร่วมกับคนอีสานในสี่เดือนของทุกๆปี การเรียนภาษาโคราชนั้นไม่ง่ายเลย ผมจึงต้องเรียนรู้ประสบการณ์หลายอย่างที่แปลกประหลาด

ความเข้าใจคำว่า ใจ

คำแรกที่ผมสนใจและศึกษาคือคำว่า เข้าใจ ครั้งแรกผมไม่เข้าใจ ผมก็เลยตรวจดูในดิกชันนารี

เข้า แปลว่า enter

ใจ แปลว่า heart

แปลกมาก ผมยังไม่เข้าใจคำว่า เข้าใจ enter heart สำหรับผมไม่ใช่ understand เพราะว่า understand หมายถึง การทำอะไรที่ใช้สมอง คนฝรั่งคิดด้วยสมอง คนไทยคิดด้วยใจ จำเป็นต้องเข้าใจคำว่า ใจ ใจในภาษาไทยมีความหมายมากมาย เช่น heart; spirit; spiritual center or core; soul; inner being; mind ดูเหมือนว่า คนไทยคิดแตกต่างกับคนฝรั่งอย่างสิ้นเชิง พวกเขาอยู่ในโลกที่แตกต่างกับเรา ผมได้เรียนรู้สิ่งที่สำคัญมากคือ จำเป็นที่จะต้องคิดด้วยสมองและคิดด้วยใจไปด้วยกัน

ความเข้าใจคำว่า ร่วมใจ

อีกสิ่งหนึ่งที่ผมเรียนรู้ คนไทยอยู่ร่วมกันในวิถีทางที่แตกต่างกัน พวกเขา มีสุภาษิตว่า รวมกันเราอยู่ แยกหมู่เราตาย คนอีสาน คนลาวเป็น ครอบครัวใหญ่ พวกเขาอยู่ร่วมกันด้วยใจ แปลกมากสำหรับผม เพราะว่า การอยู่ร่วมกันด้วยใจที่ยุโรปไม่มี ที่บ้านของผมมีคนเหงา หงอยอยู่หลายคน ที่โคราชไม่มีคนเหงาใจและไม่มี ความเหงา แต่มีเพื่อนหลายคน ในกลุ่มคนอีสานมีมิตรภาพ สำหรับคนไทยคำว่า มิตรภาพมีความสำคัญมาก ในสังคมไทยทุกคนเป็นเพื่อนกัน สิ่งนี้เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงชุมชนเขาด้วยกัน

ที่โคราชผมนั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจกับเพื่อนคนอีสานได้ ผมพูดภาษาโคราชไม่ได้ ฟังภาษาโคราชไม่เข้าใจ แต่ผมอยู่ในกลุ่มได้ ผมรู้สึกได้ว่าผมเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม เวลาอยู่กับคนอีสานผมสบายใจ นี่เป็นสิ่งที่สอง

ที่ผมเรียนรู้ รวมกันเราอยู่ แยกหมู่เราตาย แปลกมาก อยู่กับคนอีสานผมสบายใจ

ความเข้าใจคำว่า สบายใจ

ที่ภาคอีสาน ผู้คนอยู่ร่วมกัน อยู่ด้วยกัน และคุยกันปราศจากการทะเลาะเบาะแว้งกัน ฝรั่งถามว่าทำไม ยังไง รู้สึกว่า เขาอยู่อย่างสบายใจ ในกลุ่มคนอีสานมีน้ำใจ มีความเกรงใจ เขาทำทุกอย่างเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียหายและทำให้คนอื่นเสียหาย ผมสังเกตเห็นว่า คนอีสานอยู่ร่วมกันอย่างสบายๆ เพราะว่า พวกเขาแบ่งปันความรู้สึกให้กันได้

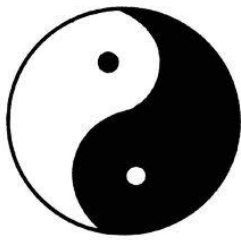
หลักพื้นฐานของการแบ่งปัน

คนแบ่งปันความรู้ได้ แบ่งปันความรู้สึกได้ และแบ่งปันจินตนาการได้ เพื่อการดำรงชีวิต เพราะว่าสิ่งนี้เป็นความจำเป็นสำหรับความอยู่รอดในสังคมมนุษย์ การแบ่งปันอาหารเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน การแบ่งปันอาหารทำให้เกิดการแบ่งปันความรู้สึกและหลังจากนั้นก็มีการแบ่งปันความคิด การแบ่งปันความคิดเท่านั้นทำให้เกิดภาษา สัตว์มนุษย์เรียนรู้ที่จะแบ่งปันความคิดและเขารู้จักที่จะร่วมมือกันทำงาน หลักสำคัญที่สุดสำหรับทุกชุมชนมนุษย์ที่ผมรู้เรียกว่า การร่วมมือ ทุกอย่างในสังคมสัตว์มนุษย์เติบโตมาจากจิตวิญญาณของการร่วมมือกัน การร่วมมือเกิดขึ้นได้จากการแบ่งปันและทำให้เกิด มีความสามารถในการแก้ปัญหาในกลุ่มได้ บรรพชนของเราได้พัฒนาหนทางในการคลายความตึงเครียดในกลุ่ม ให้สบายขึ้น เขาต้องการความสมดุลสภาพ เขาต้องเดินสายกลางคือ มัชฌิมาปฏิปทา

หัวใจของการร่วมมือและการแข่งขัน

คำว่าเดินสายกลาง ความหมายทั้งหมดของคำนี้ เกี่ยวกับ หัวใจของการร่วมมือและการแข่งขัน ดูเหมือนว่า หลักสองข้อนี้จะต่างกันอย่างสุดขั้ว และเป็นสองฝ่ายที่ต่อต้านกัน ถ้ามีความร่วมมือก็จำเป็นต้องมีการแข่งขัน ความร่วมมือและการแข่งขันมีความสำคัญพอๆ กัน มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ มีอันใดอันหนึ่งไม่ได้ เดินสายกลางสำหรับผมไม่ใช่การต่อต้านกัน เป็นวิถีทางระหว่างสองขั้วที่สะท้อนให้เห็นอยู่ในชีวิตของเราทุกๆ วัน

ความอิสระทางความคิด นี่เป็นการเดินสายกลาง เราต้องเข้าใจถึงความ
ความแตกต่างด้านความคิดที่ขัดแย้งกัน หรือ ต่างขั้วกัน พิจารณาได้
จากที่โลกแยกความดีออกจากความชั่ว เราต้องค้นหาทางสายกลาง
เพื่อจะมีทางออกใหม่ ที่จะทำให้ความคิดที่ขัดแย้งกันนั้นมีสมดุลภาพ
ขึ้น คนจีนใช้คำว่า หยิน และ หยาง เพื่อพูดถึงเรื่องความสมดุล¹

สัญลักษณ์ เตา ให้ความหมายที่ชัดเจนว่า ทางสายกลางนั้นเป็นหนทางสู่
ความสมดุลระหว่างสองขั้ว ผมได้เรียนรู้อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากคือ ใน
ความคิดของคนตะวันออกมีความเป็นสมดุลภาพ คนอีสานไม่ตก
หลุมพรางของการแบ่งเป็นสองขั้ว พวกเขาเดินสายกลางได้ ใน
ความคิดของชาวตะวันตกไม่มีความสมดุลเพราะว่าสำหรับเขาหลัก
สำคัญคือ ความตรงข้ามกัน หรือ การแบ่งเป็นสองขั้ว ในปัจจุบันทั่วโลก
เน้นการแข่งขันมากกว่าการร่วมมือ ความสมดุลยังเป็นหลักสำคัญ
สำหรับคนไทย เมื่อผมอยู่ร่วมกันกับคนอีสานผมเรียนรู้ได้สามสิ่ง

¹ Yin – Yang Laozi42 道德經: Dao De Jing: (The transformations of the Dao)

道生一，一生二，二生三，三生萬物。萬物負陰而抱陽，沖氣以為和。人之所惡，唯孤、寡、不穀，而王公以為稱。故物或損之而益，或益之而損。人之所教，我亦教之。強梁者不得其死，吾將以為教父。

The Dao produced One; One produced Two; Two produced Three; Three produced All things.
All things leave behind them the Obscurity (out of which they have come), and go forward to embrace the
Brightness (into which they have emerged), while they are harmonised by the Breath of Vacancy.
What men dislike is to be orphans, to have little virtue, to be as carriages without naves; and yet these are the
designations which kings and princes use for themselves. So it is that some things are increased by being
diminished, and others are diminished by being increased.
What other men (thus) teach, I also teach. The violent and strong do not die their natural death. I will make this
the basis of my teaching. <http://www.uboeschenstein.ch/texte/Dao/laozi42.html>

Chotichuang Nadorn โชติช่วง นาดอน วิถีแห่งเต๋า ชีวิตและผลงานของกวีเต๋อเถาเถาณวมิ่ง

เกี่ยวกับใจ คิดด้วยใจ อยู่ร่วมกันด้วยใจ เดินสายกลางด้วยใจ ใจ หมายถึงความเมตตากรุณาปรานีและความโอบอ้อมอารีเสมอ เรา แก้ปัญหาได้ง่ายในกลุ่มเล็ก อยู่ร่วมกันได้ง่ายในหมู่บ้าน ในเมืองใหญ่ ยากมาก และแก้ปัญหามิใช่ในทางการเมืองเป็นไปได้เลย ความสมดุล ด้านจิตใจ ด้านความร่วมมือและการแข่งขัน

ความรู้นี้มีประโยชน์มากสำหรับผมที่จะเขียนเรื่องราวของประวัติศาสตร์ ชุมชนมนุษย์ เพื่อคิดและเพื่อสะท้อนเรื่องความเป็นมาของสังคมมนุษย์ เราต้องเรียนรู้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของเรา เราต้องเข้าใจความเป็นมาของมนุษย์ เพื่อเข้าใจชีวิตของเราในปัจจุบัน และในอนาคต

สังคมมนุษย์มาจากไหน ประวัติศาสตร์สังคมมนุษย์

ผมจะเล่าเรื่องของสังคมมนุษย์เพื่อเชื่อมโยงเรื่องสังคมคนป่า สังคมหมู่บ้าน สังคมเมือง สังคมเมืองใหญ่ และสังคมที่ใหญ่ขึ้นไปอีกเข้าด้วยกัน ความเป็นมาของชุมชนมนุษย์เริ่มต้นมาจากพื้นฐานของการแบ่งปัน ความคิดนี้เกิดขึ้นนานมาแล้ว การร่วมมือและการแข่งขัน หลักสำคัญทั้งสองข้อนี้ต้องมีความสมดุล บรรพบุรุษของเราเดินสายกลางได้ เขามีเศรษฐกิจแบบให้และรับ เขายังมีเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ และเขามีภูมิปัญญาชาวบ้านแบบพอเพียง

100'000 ปีมาแล้ว เรื่องสังคมคนป่า

กลุ่มคนในหมู่บ้านยังคงเป็นกลุ่มเล็กๆอยู่ ซึ่งสามารถแก้ปัญหาในวงเพื่อนได้ มนุษย์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคน้ำแข็ง ในช่วงนั้น

มนุษย์เป็นคนป่า เมื่อก่อนเราถูกสอนว่า คนป่าเป็นสิ่งคมป่าเถื่อน แต่ผมรู้ว่าคนป่าเป็นชุมชนที่มีอิสระ ไร้กังวลและมีชีวิตที่เรียบง่าย คนในกลุ่มของคนป่าไม่เป็นคนด้อยพัฒนา² เขาพูดได้ เขาร้องเพลงได้ และเขาเล่าเรื่องได้ เขามีศิลปวัฒนธรรมแบบพัฒนามาก ผมคิดว่า แม้แต่ในปัจจุบันวัฒนธรรมของเราก็เป็นเหมือนกันกับเขา ในการคิด อะไรด้วยใจนั้นแสดงให้เห็นว่า เรายังเป็นคนป่า การร่วมมือร่วมใจเกิดขึ้นมาจากภูมิปัญญาของคนป่า บรรพบุรุษของเราเรียนรู้ที่จะเดิน เรียนรู้การเดินสายกลางได้ ในป่านานมาแล้ว เขาเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ในป่า ในกลุ่มคนป่ามีปัญหาหลายอย่าง แต่เขาเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา ระหว่างเพื่อนกับเพื่อนได้ พวกเขาออกจากป่าเมื่อมาประมาณหนึ่งหมื่นปีที่แล้วเท่านั้น นักประวัติศาสตร์โบราณอธิบายว่า มนุษย์มีความสามารถในการปลูกพืชผลและการเลี้ยงสัตว์ และเขาอธิบายถึงการเริ่มตั้งหมู่บ้านครั้งแรก เขาบอกเราว่าประชากรมนุษย์เพิ่มขึ้นจากสิบล้านคนในหนึ่งหมื่นปีก่อนปัจจุบันเพิ่มถึงมากกว่าสองร้อยล้านคนในสองพันปีที่แล้ว ประชากรโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลจึงต้องมีวิถีชีวิตแบบใหม่ในการอยู่ร่วมกัน³ มากกว่า สามล้านปีที่แล้วมนุษย์เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในกลุ่มเล็ก ในสามพันปีที่แล้วมีประชากรมนุษย์เพิ่มขึ้นสี่สิบเท่าจากเดิมเพราะสาเหตุนี้ทำให้มีการปฏิวัติในสมัย

² Anthropologists, such as Marshall Sahlins and Richard Borshay Lee, have repudiated the idea of hunter-gatherer societies being a source of scarcity and brutalization; describing them as "affluent societies" "The "**original affluent society**" is a theory postulating that hunter-gatherers were the original affluent society. This theory was first articulated by Marshall Sahlins. The significance of the theory stems from its role in shifting anthropological thought away from seeing hunter-gatherer societies as primitive, to seeing them as practitioners of a refined mode of subsistence. (Wikipedia)

³ The **Neolithic Revolution** was the first agricultural revolution. It was the wide-scale transition of many human cultures from a lifestyle of hunting and gathering to agriculture and settlement. Archaeological data indicates that various forms of plants and animal domestication evolved independently in six separate locations worldwide circa 10,000–7000 years BP (8,000–5,000 BC). The earliest known evidence exists in the tropical and subtropical areas of southwestern/southern Asia.^[u] (Wikipedia)

หินใหม่ ไม่เพียงแต่เปลี่ยนวิถีการเกษตร แต่ยังเปลี่ยนวิถีความเป็นอยู่
ร่วมกันด้วย วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบใหม่คือการอยู่ประจำที่ใน
หมู่บ้าน

10'000 ปีมาแล้ว เรื่องสังคมหมู่บ้าน

ในกลุ่มคนป่ามีหนึ่งร้อยห้าสิบคนที่อยู่ด้วยกัน เขายังไม่มีการเมือง
เมื่อเขามีปัญหามากเกินไปเขาสามารถแยกหมู่บ้านได้ เขาอพยพได้ การ
ทำแบบนี้เพื่อจะแก้ปัญหา เราเรียกว่า fission-fusion society⁴
แม้แต่ในชุมชนของหมู่บ้านในช่วงต้นๆ ก็ยังสามารถที่จะแยกกลุ่ม
ออกไปได้ถ้าชุมชนในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นมากเกินไป

สำหรับคนป่า แยกหมู่ แยกกลุ่มและอพยพไม่ยาก แต่สำหรับคนใน
ชุมชนชาวนาแยกหมู่บ้านกันยากมากๆ เมื่อมีคนอยู่ที่หมู่บ้านมากเกินไปเขา
ก็ยังอพยพไปถิ่นฐานใหม่ได้ ยังมีที่ว่างมากสำหรับการตั้งถิ่นฐานใหม่
โลกที่กว้างใหญ่เต็มไปด้วยป่า ในโลกกว้างไม่มีแนวพรมแดนและไม่มี
พื้นที่พิพาท ยังไม่มีสงคราม

คนในหมู่บ้านยังเป็นชุมชนเล็กๆ อยู่ ในกลุ่มเพื่อนเขาแก้ปัญหาได้ วิถี
แห่งชีวิตของเขาอยู่ในชุมชนเล็ก ความเป็นอยู่ของสังคมมนุษย์เริ่มต้น

⁴ a **fission-fusion society** is one in which the social group, e.g. bonobo collectives of 100-strong, sleep in one locality together, but forage in small groups going off in different directions during the day. This form of social organization occurs in several other species of primates, though usually less organised and less social than bonobos. These societies change frequently in their size and composition, making up a permanent social group called the 'parent group.' In a fission-fusion society, the main parent group can fracture (*fission*) into smaller stable subgroups or individuals to adapt to environmental or social circumstances. For example, a number of males may break off from the main group in order to hunt or forage for food during the day, but at night they may return to join (*fusion*) the primary group to share food and partake in other activities. Overlapping of so-called 'parent groups' territorially is also frequent, resulting in more interaction and mingling of community members, further altering the make-up of the parent group.

ในชุมชนเล็กๆ คนในชุมชนที่มีสัมพันธภาพที่ดีนั้นต้องไม่เกินหนึ่งร้อย
ห้าสิบคนเท่านั้น คนในชุมชนเล็กรู้จักกันได้หนึ่งร้อยคนเท่านั้น⁵ ยังมี
ความสมถะอยู่ เขาต้องมีความสมดุลระหว่างการร่วมมือกัน และการ
แข่งขันกัน ในชุมชนนั้นมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีพื้นฐานของการแบ่งปัน
ตั้งแต่เมื่อมนุษย์พูดได้ในสมัยโบราณ เขาก็มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับหลัก
พื้นฐานนี้ ในสังคมมนุษย์การแบ่งปันอาหารเป็นการเชื่อมโยง
ความสัมพันธ์กันระหว่างคนกับคน เราแบ่งปันกันหลายอย่างได้เพื่อการ
ดำรงชีวิตเพราะว่าสิ่งนี้เป็นความจำเป็นเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์
วัฒนธรรมของสังคมนี้เป็นวัฒนธรรมแบบแบ่งปัน คนในหมู่บ้านต้อง
พึ่งพาอาศัยกันและต้องมีการแบ่งปันบางส่วน ในอดีตนั้นมีภูมิปัญญา
แบบชาวบ้าน หรือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน⁶ เขาต้องแก้ปัญหาเองได้ ใน
ชุมชนเล็กยังไม่มีอำนาจ ไม่มี authority ไม่มี power ยังไม่มีอำนาจ
อธิปไตย มีระเบียบที่ปราศจากเบืองบนควบคุม มีสิทธิเสมอภาค ไม่มี
เบื้องสูงและไม่มีการควบคุม ในชุมชนนั้นไม่มีชั้นยศ ไม่มีชั้นผู้น้อย ไม่

⁵ **Humans** (known taxonomically as *Homo sapiens*,^{[3][4]} Latin for "wise man" or "knowing man")^[5] are the only living species in the *Homo* genus. Anatomically modern humans originated in Africa about 200,000 years ago, reaching full behavioral modernity around 50,000 years ago.^[6] Humans have a highly developed brain and are capable of abstract reasoning, language, introspection, and problem solving. This mental capability has allowed humans to make far greater use of tools than any other living species. Other higher-level thought processes of humans, such as self-awareness, rationality, and sapience,^{[7][8][9]} are considered to be defining features of what constitutes a "person".^{[10][11]} **Humans are uniquely adept at utilizing systems of communication for self-expression, the exchange of ideas, and organization.** Humans create complex social structures composed of many cooperating and competing groups, from families and kinship networks, to nations. **Social interactions between humans have established an extremely wide variety of values, social norms, and rituals, which together form the basis of human society.** (Wikipedia)

⁶ Anthropologists have found that social stratification is not the standard among all societies. **"Assumptions about human behaviour that members of market societies believe to be universal, that humans are naturally competitive and acquisitive, and that social stratification is natural, do not apply to many hunter-gatherer peoples."**^[10] The economies of stateless agricultural societies tend to focus and organize subsistence agriculture at the community level. In many stateless societies, **conflicts between families are resolved by appealing to the community. Each of the sides of the dispute will voice their concerns, and the community, often voicing its will through village elders will reach a judgment on the situation. Even when there is no legal or coercive authority to enforce these community decisions, people tend to adhere to them, due to a desire to be held in esteem by the community.**^[12] (Wikipedia)

มีชั้นผู้ใหญ่ เขารู้จักเพื่อนบ้านและเขาวางใจเพื่อนบ้าน ในสมัยนั้นไม่มีชั้นยศ ในสังคมนั้นไม่มีชั้นผู้น้อย หรือ ชั้นผู้ใหญ่ ในสังคมหมู่บ้านมีความสามารถที่จะให้และรับได้ ในชุมชนของเกษตรกรไม่มีความต้องการแลกเปลี่ยนและไม่มีส่วนเกิน เพราะสาเหตุนี้จึงยังไม่มีตลาดเพื่อจะแลกเปลี่ยนสิ่งของ คนแลกเปลี่ยนของฝากและแลกเปลี่ยนความคิด “การให้ทานความรู้เป็นทานอันประเสริฐสุด”

สำหรับคนในชุมชนหมู่บ้านมีจิตวิญญาณและมีชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกัน⁷ จนถึงปัจจุบันสังคมของคนอีสานก็ยังมีชีวิตการเป็นอยู่ร่วมกันแบบเดิม ใน นวนิยายลูกอีสาน ผมเจอประโยคนี้ “คนอีสานคือการทำรักกันไว้จึงจะดี เสมอกัน ขอบใจหลายๆ “ คนอีสานในหมู่บ้านยังแก้ปัญหาความขัดแย้งเองได้ มรดกทางวัฒนธรรมของคนอีสานเป็นมรดก ลาว และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสัตว์มนุษย์

ในชุมชนเล็กไม่ต้องการมี เจ้านาย และ หัวหน้า และไม่ต้องการมีผู้รับใช้ พวกเขาแก้ปัญหาในกลุ่มเองได้โดยปราศจากความช่วยเหลือจากเบื้องบน พวกเขาไม่ต้องการ หัวหน้าที่จะออกคำสั่ง⁸ พวกเขาไม่รู้จักคำสั่ง

⁷ Egalitarianism (from French *égal*, meaning "equal") is a trend of thought that favors equality of some sort among living entities, whether persons or animals. Emphasis is placed upon the fact that equality contains the idea of equity or quality. That is, all people should be treated with the same dignity or be regarded as possessing the same intrinsic qualities despite our societal diversity of race, religion, ethnicity, sex, sexual orientation, political affiliation, socioeconomic status, (dis)ability or cultural heritage. Egalitarian doctrines tend to maintain that all humans are equal in fundamental worth or social status. **Acephalous society:** In anthropology, an acephalous society (from the Greek for "headless") is **a society which lacks political leaders or hierarchies. Such groups are also known as egalitarian or non-stratified societies. Typically these societies are small-scale, organized into bands or tribes that make decisions through consensus decision making rather than appointing permanent chiefs or kings.** An acephalous society is a society in which political power is diffused to the degree that there are no institutionalized political leadership roles such as chiefs and kings. Bands and tribes are acephalous. Most foragers and simple horticulturalists have highly egalitarian, acephalous societies. The word "acephalous" is Greek for "without a head." (Wikipedia)

⁸ Anarchy, is the absence of a master; „Anarchy is Order Without Power” Proudhon **Anarchy** - an-archein (from Greek: ἀναρχία *anarchiā*, "without ruler") the term "anarchy" typically is meant to refer to a society without a publicly enforced government or violently enforced political authority. **Anarchism** is generally defined as the political philosophy which holds the state to be

ในชุมชนอีสานไม่มีคำสั่งให้ทำอะไร แต่มีการขอให้ทำอะไร พวกเขาไม่ต้องการ เจ้านาย ที่จะสั่งพวกเขาให้ทำอะไร พวกเขาไม่ต้องการรัฐบาลที่จะมาดูแลจัดการชุมชน ความสมดุสนั้นเปลี่ยนไปเมื่อมีคนมากขึ้น

จากห้าพันถึงหนึ่งพันปีที่แล้วลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนไปเร็วมาก ต้องมีแหล่งแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมึสถานที่ติดต่อสื่อสารในชุมชนนั้นๆ

การติดต่อสื่อสารแบบนี้เป็นการติดต่อสื่อสาร แบบเพื่อน ปกติผู้คนจะนัดพบกันที่สถานกรรมพิธี ที่นั่นมีโอกาศคุยกับเพื่อน และคุยกับคนที่มาจากหมู่บ้านต่างๆ ยังมีชุมชนเล็ก สังคมหมู่บ้านยังคงสภาพอิสระ แต่ละชุมชนตัดสินใจเองได้โดยอิสระ กลุ่มมนุษย์ยังมีเสรีภาพอยู่

แต่เพราะว่ามีคนมากขึ้นต้องมีคนพิเศษที่จะประสานงานได้ จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมึผู้ใหญหลายคนที่ทำให้การร่วมมือกันสะดวกขึ้น ยังไม่มีผู้นำ มีแต่ผู้ใหญ่ หรือ หัวหน้าในสังคมเล็ก ในสังคมของชนเผ่าจะต้องมึสถานที่พบกัน จึงต้องมีเมือง

2000 ปีมาแล้ว เรื่องสังคมเมือง

ในภาษาไทยคำว่า เมือง มีความหมายหลายอย่าง เช่น บ้านเมือง หรือ เมืองขนาดเล็ก small town; village เมืองชนบท a rural town คนพื้นเมือง folk; native การเมือง politics และหมายถึง city; nation; country; land คำว่า เมือง ไม่ใช่ เป็นสถานที่ แต่หมายถึงคนหลายคนที่อยู่ร่วมกัน และที่คนหลายคนอยู่เพื่อจะทำงานร่วมกัน การ

undesirable, unnecessary, and harmful,^{[1][2]} or alternatively as opposing authority and hierarchical organization in the conduct of human relations.^{[3][4][5][6][7][8]} (Wikipedia)

ใช้คำว่าเมืองนั้นทำให้ทั้งหมดของสังคมมนุษย์ได้เปลี่ยนไป ในชุมชน หมู่บ้านเล็กยังไม่มีเมือง มีคนไม่มากนัก เมื่อชุมชนหมู่บ้านเติบโตขึ้นมี ปัญหาเพิ่มขึ้นด้วย

คนในกลุ่มคนป่าแยกหมู่และอพยพได้เมื่อมีความลำบาก แต่สำหรับคน ในชุมชนชาวนาแยกหมู่บ้านยากมากๆ เมื่อมีคนอยู่ที่หมู่บ้านมาก เกินไปเขาก็ยังอพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่ได้ ยังมีที่ว่างมากที่สำหรับการตั้ง ถิ่นฐานใหม่ แต่ในสังคมเกษตรกรรม มนุษย์ต้องพัฒนาความคิด ความรู้และสติปัญญาของเขาให้ดีขึ้น เริ่มมีคนพื้นเมืองและเริ่มมี การเมือง ในชุมชนนั้นมีบ้านเมืองและต้องมีศูนย์รวมของคนที่อยู่ใน เผ่าพันธุ์ (clan) จัดตั้งการเมืองของเผ่า (tribe⁹)

มนุษย์ยังอยู่ในสังคมที่ไม่มีรัฐ และที่ไม่มีอำนาจรวมไปถึงการไม่มี ระเบียบแห่งช่วงชั้น

ในชุมชนเล็กๆนั้นมีคนอยู่รวมกันไม่เกิน 150 คน และบางครั้งในกลุ่มที่ ใหญ่ขึ้นก็มีคนอยู่รวมกันมากกว่า 1000 คนขึ้นไป ต้องการมีระบบระเบียบ ในหลายๆหมู่บ้าน และต้องการบุคคลสำคัญเป็นหัวหน้ากลุ่ม ในสมัยนั้นบุคคลสำคัญไม่ได้เกิดจากชนชั้นสูง เขามีหน้าที่จัดการ เกี่ยวกับงานเทศกาลรื่นเริงต่างๆ ในสังคมหมู่บ้านมีศูนย์กลางเชื่อมโยง ระหว่างหมู่บ้านเข้าด้วยกัน เขายังไม่มีอำนาจและไม่มีบาร์มีเมื่อคนใน ชุมชนเพิ่มขึ้นก็เริ่มมีความจำเป็นที่จะต้องมีผู้นำและมีหัวหน้าที่จัดตั้ง การชุมนุม ในอดีตบุคคลสำคัญเป็นหมอ ซึ่งเป็นผู้หญิง คำว่า”หมอ”

⁹ A **tribe**, was viewed historically or developmentally, as consisting of a social group existing before the development of, or outside of, states. Many anthropologists used the term *tribal society* to refer to societies organized largely on the basis of kinship, especially corporate descent groups (see clan and kinship). Some theorists hold that tribes represent a stage in social evolution intermediate between bands and states.

ไม่ใช่คนรักษาใช้อย่างเดียวในความหมายปัจจุบัน แต่”หมอ”เป็นศูนย์รวมทางจิตใจในเกือบทุกเรื่อง พวกเขาไม่ใช่หมอผีไม่ใช่คนทรง แต่เป็นผู้นำทางความคิดของคนในชุมชนนั้นๆ เพราะไม่มีใครสามารถทราบว่าจะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต ในชุมชนเกษตรกร เขามีปฏิทินของเขาเองโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เขาทราบว่าเมื่อไหร่ฝนจะตก เมื่อไหร่ฝนแล้ง จะปลูกพืชและเก็บเกี่ยวตอนไหน จริงๆแล้วพวกเขาคือหมอลำ¹⁰ หมอลำ ฝังลึกอยู่ในสายเลือดของคนอีสาน กลอนลำเขาสื่อถึงความหมายในเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และในประเพณีวัฒนธรรมรวมทั้งเรื่องของความรัก ความเศร้าโศก ความสูญเสีย เรื่องราวในการร่วมมือกันในชีวิตประจำวัน

1000 ปีมาแล้ว เรื่องสังคมเมืองใหญ่

คนที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่มีคนมากมายหลายคนที่ไม่รู้จักซึ่งกันและกันเลย เขาเหล่านั้นดำเนินชีวิตคนเดียวและทำงานคนเดียว ในเมืองมีคนโดดเดี่ยวและหงอยเหงา จึงมีกลุ่มหลายกลุ่ม มีช่างฝีมือ มีคนรับใช้ มีทาส และมีผู้นำ มีคนชั้นสูงและมีคนชั้นล่าง ในสังคมนั้นจึงเริ่มมีผู้ปกครองและกษัตริย์เป็นครั้งแรก มีการเจริญเติบโตของประชากร เพราะสาเหตุนี้ทำให้เมืองใหญ่เริ่มมีปัญหา สังคมที่มีแต่เจ้านายและทาสไม่ใช่สังคมของเสรีชน ในเมืองเล็กยังไม่มีรั้วกำแพง ยังเป็นเมืองเปิด เมื่อมีคนจำนวนมากขึ้นๆจึงมีลักษณะของสังคมเปลี่ยนไปมาก ในเมืองใหญ่มีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย และกลุ่มดังกล่าวใช้จิตวิญญาณใน

¹⁰ **Mor lam** (Thai/Isan: หมอลำ is a traditional Lao form of song in Laos and Isan. *Mor lam* means expert song, or expert singer, referring to the music or artist respectively. In Laos, the music is known simply as lam (ລ່າ); mor lam (ໝໍ ລ່າ) refers to the singer.

การแก้ปัญหาแบบชนในกลุ่มเล็กๆ ไม่ได้ และก็เดินสายกลางไม่ได้¹¹
เพราะว่าในเมืองใหญ่ใช้ศูนย์รวมอำนาจจากเบื้องบนเข้ามาตัดสินใจ
เรื่องต่างๆ แทนคนจน ส่วนคนจนนั้นไม่มีปากเสียงและไม่มีสิทธิ์ตัดสินใจ
ปกครองด้วยตัวเอง เพราะถูกสั่งมาให้เชื่อฟังคำสั่งของคนมีอำนาจจาก
เบื้องบนเท่านั้น ผมเล่าเรื่องของความร่วมมือและการแข่งขัน หลัก
สำคัญทั้งสองต้องมีความสมดุลกัน แต่ในสังคมเมืองใหญ่การแข่งขัน
เป็นหลักสำคัญที่สุด ในสังคมนี้จึงเกิดวิญญูณของการสู้รบและแข่งขัน
กัน จึงทำให้เกิดการแบ่งแยกชนชั้น ในสมัยนั้นเกิดวิญญูณของการ
แข่งขันเข้มข้นขึ้น
ผมคิดว่า สังคมที่มีแต่เจ้านายและทาสไม่ใช่สังคมของเสรีชน ดังนั้น
สังคมชนชั้นจึงไม่เป็นสังคมที่ปกติสุข ซึ่งเป็นสังคมของคนป่วยที่จะต้อง
ได้รับการเยียวยาอย่างเร่งด่วน เพราะไม่เช่นนั้นจะเกิดแต่ความพินาศ
และโศกนาฏกรรมอย่างไม่มีวันจบสิ้น ผมคิดด้วยว่าในยุคนี้เริ่มต้นยุค
ศักราชที่เริ่มประมาณสองพันปีที่แล้ว ในเมืองนั้นการอยู่ร่วมกันได้
เปลี่ยนไปมาก¹²

¹¹ **Social change:** The development of larger societies led to the development of different **means of decision making** and to governmental organization. Food surpluses made possible the development of a **social elite** who were not otherwise engaged in agriculture, industry or commerce, but dominated their communities by other means and monopolized decision-making. (Wikipedia)

¹² **Class stratification:** Class stratification is a form of social stratification in which a society tends to divide into separate classes whose members have differential access to resources and power. An economic and cultural rift usually exists between different classes. People are usually born into their class, though social mobility allows for some individuals to be promoted to a higher-level class or demoted to a lower-level one. In the early stages of class stratification, the majority of members in a given society have similar access to wealth and power, with only a few members displaying noticeably more or less wealth than the rest. As time goes on, the largest share of wealth and status can begin to concentrate around a small number of the population. When wealth continues to concentrate, pockets of society with significantly less wealth may develop, until a sharp imbalance between rich and poor is created. As members of a society spread out from one another economically, classes are created. (Wikipedia)

ในขณะที่สังคมหมู่บ้านสามารถควบคุมปกครองตนเองได้ แต่ในเมืองใหญ่ต้องมีการควบคุมปกครองจากเบื้องบน เมื่อพันปีที่แล้ว ตลาดทุกแห่งและศูนย์กลางเศรษฐกิจทุกแห่งมีกำแพงเมือง ที่เมืองใหญ่ผู้คนไม่มีอิสระเสรี ชาวเมืองสูญเสียทั้งอิสระภาพและเสรีภาพ แต่กลับมีผู้ปกครองที่เป็นนักการเมืองและทหาร มีเจ้าพระยาและมีรัฐบาล สังคมเมืองใหญ่เป็นสังคมที่กระหายสงคราม ต้องมีทหารเพราะว่าไม่เหลือโลกกว้างให้คนอพยพไป และคนไม่สามารถตั้งถิ่นฐานในที่ใหม่ได้อีกต่อไป มีชุมชนเกษตรกรรมทั่วไปทุกแห่ง และใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกพืชผลทุกแห่ง ไม่มีที่ว่างสำหรับการที่จะตั้งถิ่นฐานใหม่ มีแนวขอบเขตที่ตีมาพรมแดนและมีกรณีพื้นที่พิพาท ทางเดียวที่จะขยายพรมแดนจึงต้องบุกรุกเข้าครอบครองดินแดนของผู้อื่น ในสมัยนั้นมีรัฐบาลของแต่ละเผ่าเท่านั้น และมีการพัฒนามาเป็นรัฐบาลของชาติ เมื่อประมาณหนึ่งพันปีที่แล้ว คำถามอยู่ที่ว่ามีการพัฒนาจากเผ่าเล็กมาเป็นชาติได้อย่างไรและทำไม ในปัจจุบันมีรัฐบาลของชาติ บทความนี้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สังคม

แต่ในหนังสือประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงเรื่องราวพงศาวดารและสงคราม เรากล่าวถึงการสู้รบ การสงคราม และชัยชนะที่ไม่จบไม่สิ้นกับความขัดแย้งแตกแยก ผมคิดว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ ผมไม่สนใจเรื่องของชนชั้นสูง แต่สนใจเรื่องของชนชั้นล่าง ทำไมสังคมสัตว์มนุษย์จึงไม่มีความสุขและความสงบสุข ตลอดสามพันปีประวัติศาสตร์เราเป็นเรื่องของการบังคับและการสู้รบระหว่างอาณาจักรใหญ่เล็กเพื่อขยายอาณาจักรของตัวเอง แม้แต่เศรษฐกิจในปัจจุบันก็เป็นสงครามที่ไม่จบสิ้น ยึดถือเอาการแข่งขันเป็นใหญ่ ในปัจจุบันนี้มีความเชื่อในเรื่องการพัฒนาและการ

เติบโตของทุกอย่างว่าเป็นสิ่งที่ดี ผมเห็นว่าการพัฒนาเพื่อความก้าวหน้า แต่การเติบโตที่ผิดทาง เป็นสาเหตุให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมวิธีชีวิต

วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนในสังคมได้เปลี่ยนไปมากๆ เมื่อมีความเชื่อในการพัฒนาก็ทำให้ต้องพัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ พลังและอำนาจจึงพัฒนาขึ้นมากเกินไปด้วย ผมคิดว่าเพราะสาเหตุนี้เป็นบ่อเกิดของปัญหาชุมชนมนุษย์

ผมคิดว่า ลัทธิอัตตานิยมและการยกย่องตัวเองได้พัฒนาขึ้นมากเกินไปด้วย โดยที่เราลืมหลักสำคัญว่า "รวมกันเราอยู่ แยกหมู่เราตาย"

ผมมีเพื่อนหลายคนที่โคราช ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับพวกเขามีความสุขมาก ประชาชนทุกคนไม่ได้ลืมภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรม รากเหง้าของคนอีสาน แต่โคราชเป็นเมืองใหญ่ที่มีการเมืองที่แก้ปัญหาแบบเดินสายกลางไม่ได้เลย ผมขับรถที่โคราชไม่มีอารมณ์สุนทรีย์และไม่สนุกเลย เพราะคนโคราชลืมการแบ่งปันน้ำใจให้กันและกัน ทุกๆวันมีแต่ความเครียด ความเร่งรีบและการแข่งขันเพื่อที่จะไปให้ถึงและติดอยู่สี่แยกไฟแดงก่อนกัน นี่คือนโยบายในสังคมเมืองใหญ่

ผมอยากจะสรุปให้เหลือสั้นๆเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สังคมมนุษย์ที่เล่าว่ามาจากสังคมของคนป่าถึงสังคมที่มีรัฐชาติ ในกลุ่มของคนป่ามีคนไม่เกินหนึ่งร้อยคนเท่านั้น แต่ในชาติมีคนจำนวนมากขึ้น จึงทำให้ภูมิปัญญาและจิตวิญญาณของมนุษย์เปลี่ยนไปมากด้วยเช่นกัน

ในสมัยก่อนที่มีกลุ่มของคนป่าและกลุ่มที่มีเศรษฐกิจพอเพียงยังมีคนที่สามารถไกล่เกลี่ยระหว่างคนในกลุ่มได้ แต่เมื่อประชากรมนุษย์พัฒนาขึ้นมีความรุนแรงและความขัดแย้งเพิ่มขึ้นมากเกินไป ในขณะเดียวกันที่สังคมมนุษย์ใช้วิธีแก้ปัญหาของชุมชนที่เพิ่มมากขึ้นมีปัญหาในการควบคุม ความรุนแรง และการไกล่เกลี่ยของชุมชนยังไม่พอลจึงนำไปสู่ความไม่มีสมดุลงภาพของการร่วมมือและการแข่งขัน ผมคิดว่ามีหลายสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานี้ แต่ผมตั้งข้อสมมุติฐานด้วยว่า ปัญหาสำคัญที่สุดอยู่ที่การแข่งขันที่มีหลักของการเจริญเติบโตเป็นการสมเหตุสมผลที่จะเห็นว่าปัญหาที่สำคัญที่สุดอยู่ที่การกระหายสงครามและการควบคุมที่เริ่มเมื่อมีคนจำนวนมากขึ้นประชากรของมนุษย์เจริญขึ้นจากหนึ่งพันล้านคนถึงเจ็ดพันล้านในเวลาเพียงสองร้อยปีเท่านั้น ลักษณะของสังคมก็เปลี่ยนไปมากมายเวลานี้เราจำเป็นต้องพัฒนาความคิดใหม่ ต้องมีสมดุลเชิงอำนาจใหม่ และต้องมีการให้เงื่อนไขใหม่นานมาแล้วความสามารถในการแบ่งปันเคยเป็นสิ่งสำคัญที่สุด พื้นฐานของการร่วมมือคือการแบ่งปัน แต่เมื่อมีการปกครองและการบังคับนั้นคือจุดเริ่มต้นของปัญหาใหญ่ในการบังคับบัญชา ผมเรียกการปกครองนี้ว่า top down control การควบคุมไม่สามารถเกิดขึ้นได้เอง อำนาจจากส่วนบน หรืออำนาจเบื่องบนต้องมีตรงกันข้ามกับอำนาจจากปวงชน ผมใช้คำ bottom up control ถึงเวลาแล้วที่จะหยุดการวางแผนบังคับใช้จากเบื่องบนสู่เบื่องล่างจำเป็นต้องมีสมดุลงภาพ

ใน “The Nation” Thanong Khanthong เขียนว่า A Flawed Model of Growth¹³ ผมแปลว่า รูปแบบที่ล้มเหลวของความเจริญเติบโต คิด

¹³ Thanong Khanthong :In the rush to embrace high economic growth, we have traded our

ว่าเป็นความคิดที่ผิด more, more, more, more มากขึ้นเรื่อยๆ จาก
ความช่วยเหลือของเพื่อนคนไทยผมแปลส่วนนี้ท่ามกลางการเจริญเติบโตทาง
เศรษฐกิจที่สูงและเร่งรีบ เราต้องแลกมาด้วย ความสุข
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ต้องสูญเสียและเรายังไม่ได้
กล่าวถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่ลบเลือนหายไป เราไม่สามารถรู้ได้เลย
ถึงจุดหมายปลายทางของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการ
บริโภคที่มากเกินไปจนขอบเขตในขณะนี้ ยุคของรัชชาติที่ตามมาจาก
อาณาจักร ชนเผ่า และชุมชน ได้ล่มสลายและสิ้นสุดลงด้วยการกำเนิด
ของโลกาภิวัตน์ ทางสายกลาง วิถีของโลกเท่านั้นที่จะสามารถ
เรียกคืนความมั่นคง มีเสถียรภาพโดยการหยุดยั้งความไม่สมดุล ด้วย
การเดินทางสู่ความมีสมดุลภาพ นั่นคือเหตุผลว่าทำไม
พระพุทธเจ้าสอนเราเรื่องเส้นทางสายกลาง รัชที่เป็นกลางปราศจาก
ความสุข และทุกข์ เป็นเส้นทางสู่ความดุลยภาพ ผมได้อ่านหนังสือ”
คู่มือมนุษย์”ของท่านพุทธทาสภิกขุในบทที่เขียนเรื่อง”ท่านชอบพุทธ
ศาสนาในเหลี่ยมไหน” ซึ่งในหน้าที่3 เขียนไว้ว่า...”โดยเหตุที่ ยังมีคนที่มี
ความทุกข์ทั้งที่ได้กราบไหว้บูชาหรือทำพิธีตองต่างๆอยู่ จึงถือว่าไม่เป็น
หนทางที่จะเอาตัวรอดได้ ฉะนั้นเราจะต้องพิจารณาโดยละเอียดลอบให้
รู้ ให้เข้าใจว่าอะไรเป็นอะไร แล้วปฏิบัติต่อสิ่งนั้นๆให้ถูกต้อง พุทธศาสนา
ไม่ประสงค์การคาดคะเน หรือทำอย่างที่เรียกว่าเผื่อจะเป็นอย่างนั้น เผื่อ

happiness, natural resources and environment, not to mention our cultural heritage. We don't know what is the final destiny of this economic growth and over-consumption.

... The era of nation states, which followed from kingdoms, tribes and communities, has ended with the advent of globalization.

... The Middle Way – The world's crisis can only be restored to stability by ending global imbalances with a path toward equilibrium.

จะเป็นอย่างนี้ เราจะทำไปตรงๆ ตามที่มองเห็นด้วยปัญญาของตนเอง โดยไม่ต้องเชื่อคนอื่น แม้จะมีคนอื่นมาบอกให้ ก็ไม่ได้หมายความว่า จะต้องเชื่อเขาทันที เราจะต้องพิจารณาจนเห็นจริงว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แล้วจึงจะเชื่อ แล้วพยายามทำให้ปรากฏผลด้วยตนเอง...”

“เราจะทำไปตรงๆ” หมายถึง “เดินสายกลาง” และหมายถึงการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ จำเป็นต้องมีสมดุลงานที่เป็นมรดกสืบทอดให้เราได้รับรู้จักการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ผมคิดว่าในพื้นแผ่นดินภาคอีสาน ยังมีมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญคือหมอลำ เพราะนี่คือรากเหง้าแท้ๆของคนอีสาน ต่อเพื่อนมนุษย์ ที่มีขึ้นตามธรรมชาติ โดยที่เขาสามารถรู้สึกนึกคิดได้เองอย่างชัดเจน และเลือกเดินทางสายกลาง ในความคิดที่ชัดเจนแจ่มใส

สำหรับเดินสายกลางแปลว่า think about thinking มนุษย์คิดเกี่ยวกับความคิดได้ เขามีสติ และเขามีภูมิปัญญาแบบชาวบ้านตามภาษาชีวิตที่เป็นรูปแบบมรดกสำหรับอนาคตมาจากอดีต **รวมกันเราอยู่ แยกหมู่เราตาย** ดังเช่นคำสอนของบรรพชนอีสานได้สั่งสอนลูกหลานให้สามัคคีกันว่า “ให้ฮักกันเสมอมนครือใหม่ อย่าให้เพแตกหม้างคือน้ำตักข้าวเหนียว”